

วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย ECOLOGICAL CULTURAL AND TOURISM OF WAT RONG SUEA TEN IN CHIANG RAI PROVINCE

พระครูธรรมธรรณคุณนล เขมธมโม (กันตีมูล)

วัดร่องเสือเต้น จังหวัดเชียงราย

Phra Khru Thammathorn Krisnal Khemathammo (Kantimoon)

Wat Rong Suea Ten, Chiang Rai Province

E-mail: kritsanon2532@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย และเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยวิธีใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง จำนวน 17 คน/รูป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนาความ พร้อมการวิเคราะห์เชิงเอกสารและการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1. ลักษณะวัฒนธรรมนิเวศวิทยาและการท่องเที่ยว วัดร่องเสือเต้นมีการพัฒนาโครงสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เป็นศูนย์รวมทางศาสนาและพิธีกรรมที่สำคัญ มีความโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรมและความรู้ทางประวัติศาสตร์ 2. แนวทางการพัฒนามาตรฐานที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมอนุรักษ์วัฒนธรรมนิเวศวิทยา 3. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การสร้างการมีส่วนร่วมควรเน้นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมนิเวศวิทยา ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการประชาสัมพันธ์และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยา, การท่องเที่ยววัด, วัดร่องเสือเต้น

Abstract

The research titled “Ecological Culture and Tourism of Wat Rong Suea Ten in Chiang Rai Province” aimed to: Study the ecological culture and tourism of Wat Rong Suea Ten in Chiang Rai Province. Develop ecological culture and tourism at Wat Rong Suea Ten.

Foster the participation of networks and stakeholders in developing ecological culture and tourism at Wat Rong Suea Ten. The study employed qualitative research methods, collecting data through in-depth interviews with 17 key informants, purposively selected based on their relevance and expertise. Data analysis was conducted using interpretive and descriptive approaches, combined with document analysis. Key Findings: Characteristics of Ecological Culture and Tourism Wat Rong Suea Ten has developed its structures and facilities to accommodate tourists. It serves as a significant religious and ceremonial center. The temple is renowned for its unique architecture and historical significance, attracting cultural and ecological tourism. Development Strategies Emphasis on standards that align with economic, social, and environmental sustainability. Promotion of activities and knowledge dissemination related to ecological culture. Conservation of ecological culture through integrated development practices. Participation of Stakeholder Networks Activities should align with ecological culture to encourage community participation. Local communities play a crucial role in managing and promoting tourism by utilizing targeted publicity strategies and defining target groups. Wat Rong Suea Ten exemplifies a fusion of ecological culture and tourism, offering significant cultural, historical, and architectural attractions. The findings highlight the importance of community involvement and sustainable practices to ensure the long-term preservation and promotion of the temple's cultural and ecological identity.

Keywords: Ecological cultural, tourism of Wat, wat Rong Suea Ten in Chiang Rai Province

บทนำ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้ประชาชน และเพิ่มรายได้ให้ประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญ ในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคตามนโยบายของรัฐบาลโดยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย โดยเน้นการประสานงานระหว่างเครือข่ายภาครัฐกับภาคเอกชน กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกรักชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย (พระมหาธีรธรรมสาร, 2556: 1) ซึ่งเห็นว่า การท่องเที่ยวในฐานะกลไกหลักในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยในปี 2560 การท่องเที่ยวของไทยสามารถสร้างรายได้กว่า 2.75 ล้านบาทและมีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (Travel & Tourism Competitiveness Index) อยู่ในอันดับที่ 34 จาก 136 ประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของไทยสามารถเพิ่มขีดความสามารถของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นมาตรฐานและคุณภาพ

ระดับสากลสิ่งสำคัญที่สุดคือการสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความปลอดภัย และไม่ให้นักท่องเที่ยวถูกเอารัดเอาเปรียบ แล้วจึงกระจายการท่องเที่ยวทั้งในมิติของพื้นที่และรายได้สู่ชุมชน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดของการท่องเที่ยวในการเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย (สุวัฒน์ เงินฉ่ำ, 2552: 21)

วัดร่องเสือเต้น จึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะมีพุทธศิลป์เป็นแหล่งจุดใจ พุทธศิลป์เป็นทัศนูปกรณ์ในการสอนธรรมะได้อย่างยอดเยี่ยม ฉะนั้นเมื่อศึกษาความหมายของพุทธศิลป์ให้ลึกซึ้ง ลงไปแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องของธรรมะทั้งสิ้น จึงเห็นว่าการอนุรักษ์ไว้นั้นมีคุณค่าทางการดำรงพระพุทธรูปไว้ และเป็นการเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาด้วย และยังเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชาติดีขึ้นได้ ฉะนั้นวัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่า เพราะเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรม มีทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมเพียงแต่จะถ่ายทอดออกไปได้อย่างไร ถ้าเราไปแยกส่วน ไม่ได้มองอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผล เราจะทำได้เพียงแค่มาวัดเพื่อถ่ายรูปสวยงาม ชาวต่างชาติจำนวนมากที่มีพื้นฐานศาสนาและวัฒนธรรมต่างก็มาเพียงแค่อายุรูป บางครั้งก็มาทำกริยาที่ไม่เหมาะสม คนไทยบางกลุ่มมาก็ไม่ได้สร้างเสริมปัญญา ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะวัดไม่ได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนว่าจะพัฒนาสังคมทั้งที่บทบาทของวัดสามารถสนองประโยชน์ได้ทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมและด้านการนำรายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด ทำนุบำรุงท้องถิ่น จังหวัดและประเทศโดยรวม ศาสนาเป็นรากเหง้าของการตั้งชุมชน (พระมหาบุญทิเชษฐ์ จันทร์เมือง, 2553: 1) โดยทั่วไปทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของมนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัด พระปรางค์ อุโบสถ วิหาร สถูปเจดีย์ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ หอไตร นั้นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชนชาติไทยสะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และเทคโนโลยี การจัดการของผู้คนในสังคมเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านโบราณคดี ศาสนสถาน วัฒนธรรม จารีตประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์ ฯลฯ ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดนั้น นับว่ามีคุณค่าและมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะวัดเป็นแหล่งที่เชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและเป็นสถานที่รวบรวมมรดก ศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันวิจิตรงดงามเพียบพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความเป็นอัจฉริยะของบรรพบุรุษ นอกจากนี้วัดยังประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทั้งทางภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงาม วัดจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางศิลปะที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์, 2533: 89-90) เป็นการชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวของไทยได้มีการพัฒนารูปแบบไปอย่างมาก หลากหลายวัตถุประสงค์และมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามประเภทของการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางที่มีการผสมผสานสลับกันไปสลับกันมา ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการ

เดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมความงดงามของโบราณสถาน โบราณวัตถุเที่ยวชมงานพุทธศิลป์ นมัสการขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กราบไหว้พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบที่เคารพนับถือ และเพื่อการปฏิบัติธรรม (กฤษณา รักษาโฉม และคณะ, 2556)

การศึกษาวิจัยวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย มีคุณค่าของชนชาติไทยสะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และเทคโนโลยี แสดงไปถึงจิตวิญญาณของศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันวิจิตรงดงามเพียบพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในรูปแบบของวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทรงอันคุณค่าโดยนับค่าประมาณมิได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย” ผู้ศึกษาได้เตรียมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา

วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในทุกรูปแบบ โดยมีแรงจูงใจหลักคือการให้นักท่องเที่ยวได้สังเกตและชื่นชมธรรมชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แพร่หลายในพื้นที่ธรรมชาตินั้น ๆ ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็ต้องสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีเป้าหมายหลักอยู่ 2 ส่วน คือ เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม และเป้าหมายด้านชุมชน

ส่วนที่ 1 เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกออกแบบมาเพื่อปกป้องความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศที่เปราะบางของพื้นที่ธรรมชาติ นี่จึงถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสกับความสวยงามของธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งจะต้องดำเนินไปตามเงื่อนไขเพื่อไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อธรรมชาติ

ส่วนที่ 2 เป้าหมายด้านชุมชน โดยต้องการให้ผู้มาเยือนพื้นที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมและเรียนรู้ขนบธรรมเนียมท้องถิ่นผ่านการมาใช้ชีวิตในชุมชนภายในพื้นที่ทางธรรมชาติ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถือเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนอย่างมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวดังกล่าวเปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ทางเลือกให้ทั้งชุมชนท้องถิ่น องค์กร และหน่วยงานที่บริหารจัดการตามพื้นที่ธรรมชาตินั้น ๆ

วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาได้เข้ามามีบทบาทในวงการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นเป็นการหยิบเอาวิถีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมท้องถิ่น มาผนวกรวมกับการท่องเที่ยว อันเป็นกิจกรรมที่สามารถเป็นตัวกลางในการส่งต่อเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปสู่ประชาชนทั่วไปได้ โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยววิถีอนุรักษ์ที่สามารถดึงเอา คน กับ ธรรมชาติ มาอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนจะหันมาให้ความสนใจกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ และร่วมกันผลักดันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ทุกคนเข้าใจและเข้าถึงได้ เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป (มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 2566: ออนไลน์) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เป็นการอิงแบบธรรมชาติ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่นพร้อมทั้งให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม (Boo, E., 1991)

วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เน้นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อ ชื่นชมศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลิน ไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น (Ceballos-Lascuráin, Héctor, 1991: 95) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา (Ecotourism) คือรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของตัวเอง และแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นลักษณะพิเศษประกอบด้วย

1) วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน (Nature-Based tourism) เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภท อุทยาน วนอุทยาน เกาะแก่ง และชายทะเล เป็นต้น แต่อาจหมายรวมถึง ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น หากสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในหรือเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศธรรมชาติ

2) วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยหรือต่ำ หรือไม่มีผลกระทบต่อ วิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ เพราะฉะนั้นการป้องกันและควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยวจึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ เช่น ไม่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวไม่สนับสนุนให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็นเน้นธรรมชาติ และองค์ประกอบของธรรมชาติ เป็นสิ่งดึงดูด

3) วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติ และองค์ประกอบธรรมชาติ (รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น) ตลอดจนผลกระทบของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก เพราะฉะนั้นการจัดระบบบริการข้อมูล และการสื่อความหมายธรรมชาติรวมทั้งการเพิ่มพูนศักยภาพของมัคคุเทศก์จึงเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น ที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาเป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการคิด

(วางแผน) การทำ (ปฏิบัติหรือ ดำเนินการ) และการติดตามตรวจสอบประเมินผลร่วมกับผู้เกี่ยวข้องส่วนอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนพร้อมได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจเพื่อยกระดับรายได้ และคุณภาพชีวิตของท้องถิ่น (สุรเชษฐ์ เชนฐมาส, 2539)

ซึ่งการจัดการวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยปกป้องและรักษาโอกาสให้กับคนในรุ่นต่อ ๆ ไปในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลที่จะสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในขณะที่สามารถดำรงรักษาเนื้อหาทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเกี่ยวพันและระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันชีวิต พืช สัตว์ และมนุษย์ทั้งหลาย ซึ่งจากกรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปเป็นหลักการได้ดังนี้

หลักการที่ 1 ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรอื่น ๆ ในการท่องเที่ยว จะต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยจะยังสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่สังคมปัจจุบันได้

หลักการที่ 2 ต้องมีการวางแผนและจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

หลักการที่ 3 คุณภาพของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวมจะยังคงได้รับการรักษาไว้ได้และปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ เมื่อจำเป็นที่จะต้องจัดทำ

หลักการที่ 4 ต้องรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเอาไว้เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้และสามารถทำการตลาดต่อไปได้

หลักการที่ 5 ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวจะต้องแผ่หรือกระจายไปในทุกภาคส่วนของสังคม (The International Ecotourism Society, 2023: Online) ในส่วนของการรักษาแหล่งวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา ต้องอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 7 ส่วน คือ แหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ธุรกิจในการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ภาครัฐบาลที่ดูแลการท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงเป็นกระบวนการที่ตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจเป็นสำคัญและยังได้ขยายขอบเขตการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมถึง เรื่องการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในกิจกรรมดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาที่เป็นทั้งประเภทแหล่งวัฒนธรรมและแหล่งธรรมชาติ (วคิน อิงคพัฒนากุล, 2554: ออนไลน์)

2. แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับวัฒนธรรม

“วัฒนธรรม” เป็นคำที่เกิดขึ้นในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้มองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ โดยมาจากคำเดิมภาษาอังกฤษคือ “Culture” ซึ่งในตอนแรกพระมหาหรุ่น แห่งวัดมหาธาตุได้แปลคำนี้ว่า “ภูมิธรรม” แต่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเล็งเห็นว่าคำว่า “

ภูมิธรรม” มีความหมายค่อนข้างคงที่ พระองค์ท่านทรงมีความประสงค์ให้คำนี้มีความหมายในลักษณะเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงทรงแปลใหม่เป็น “วัฒนธรรม” และได้มีการนำมาใช้สืบต่อมาจนปัจจุบัน ซึ่ง “Culture” นี้มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “Cultura” มีความหมายว่าการเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง อธิบายได้ว่า มนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม ส่วนคำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำสมาสระหว่างบาลีสันสกฤต มาจาก คำว่า “วัฒนธรรม” ที่มีความหมายว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง ส่วนคำว่า “ธรรม” ในที่นี้หมายถึงกฎ ระเบียบหรือข้อปฏิบัติ ซึ่งเมื่อรวมความแล้ว คำว่า “วัฒนธรรม” ความเป็นระเบียบ หรือข้อปฏิบัติที่ทำให้เจริญรุ่งเรือง (วีระ บำรุงรักษา, 2566: ออนไลน์) วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิต ที่เป็นทุนทางสังคม และศักยภาพที่สำคัญยิ่งของชุมชนท้องถิ่น และสังคมไทย ที่ได้แสดงรูปแบบและวิธีการต่างๆ ทั้งในรูปแบบของ ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา เครื่องมือใช้ในการทำมาหากิน ความเชื่อ แหล่งวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ หรือโบราณสถาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นศักยภาพและทุนทางวัฒนธรรม ปัจจุบัน วัฒนธรรมมีบทบาทมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ด้วยการแข่งขันในการตลาดโลกที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้ทุกประเทศต่างพยายามหาสิ่งที่แตกต่างและโดดเด่น วัฒนธรรมจึงกลายเป็นเครื่องมือที่ทุกฝ่ายนำมาใช้เพื่อสร้างความแตกต่างในการแข่งขัน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2556: 6) วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตของสังคม คนในสังคมมีส่วนร่วม จะคิดเห็นอย่างไรมีความเชื่ออย่างไร ก็แสดงออกให้ปรากฏเห็น เป็นรูป ภาษา ประเพณี กิจกรรมงาน การละเล่น การศาสนา เป็นต้น ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่คนในสังคมมีส่วนร่วมสร้างขึ้น เช่น สิ่งอันจำเป็นแก่ชีวิตและการครองชีพ ได้แก่ ปัจจัยสี่ เครื่องมือเครื่องใช้ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งแสดงปรากฏให้เห็นเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ซึ่งมีการสะสมเป็นความรู้ในความทรงจำ จดไว้ในหนังสือ และสิ่งต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นและถ่ายทอดไว้ให้แกกันเป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาชั่วอายุคน มีการเพิ่มเติมเสริมสร้างสิ่งใหม่ และปรับปรุงสิ่งเก่าให้เข้ากันได้ และมีความเจริญก้าวหน้า โดยวัฒนธรรมจะมีลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญทำให้มนุษย์สร้างสิ่งที่เราเรียกว่า วัฒนธรรมเกิดขึ้น มนุษย์จะต่างจากสัตว์เนื่องจากการ-กระทำต่าง ๆ เป็นเรื่องของการเรียนรู้ ส่วนสัตว์จะใช้สัญชาตญาณ เช่น การหิวผอม การ-แปร่งฟัน การเย็บผ้า เขียนหนังสือ ฯลฯ การเรียนรู้จะมีลักษณะสั่งสมจากประสบการณ์ที่มนุษย์ได้เผชิญในชีวิต ไม่ได้ถ่ายทอดทางชีวภาพหรือพันธุกรรม-การเรียนรู้เกิดจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มของสังคม

2) เป็นสิ่งที่สืบทอดจากบรรพบุรุษเป็นมรดกทางสังคมซึ่งส่งต่อ ๆ กันมาหลายชั่วอายุ ซึ่งคนรุ่นต่อมาได้นำมาใช้ปฏิบัติทำให้คงอยู่ไม่สูญหายแต่อาจปรับเปลี่ยนไป เช่น ภาษา การแต่งกาย ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้น จะขึ้นอยู่กับภาวะในสังคมในขณะนั้น ๆ

3) เป็นของส่วนรวมในสังคม มิใช่เป็นของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ ช่วยคิดสร้างสรรค์ร่วมกันปฏิบัติทำให้วัฒนธรรมนั้นอยู่ยืดยาว เช่น ภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม จึงเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนจำนวนมากหรือของสังคมทั้งหมด (ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ, 2543: 5-7) โดยเนื้อหา

สอดคล้องกับ การปรับตัวทางวัฒนธรรม คือกระบวนการที่ผู้ที่พบเจอวัฒนธรรมที่แตกต่างเริ่มเข้าสู่กระบวนการของการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของพระนิสิตชาวต่างชาติที่มาศึกษา ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน จากผลการศึกษาของ (Black) พบว่า กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมมีอยู่ 4 กลุ่ม ซึ่งทั้ง 4 กลุ่มนี้ยังแสดงถึงขั้นตอนของการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมด้วย ซึ่งบางคนพอเจอวัฒนธรรมที่แตกต่างก็อาจจบลงที่ข้อ 1 บางคนก็มีความสามารถในการที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมมากกว่าหนึ่งอาจจะพัฒนาไปสู่หัวข้อที่ 4 ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มไม่ปรับตัว (no adapt) เป็นกลุ่มที่ไม่เข้าใจในความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมประเพณี และขนบธรรมเนียม ดังจะเห็นได้จากความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพียงเล็กน้อย จึงปฏิเสธไม่ได้ถึงความแตกต่าง ดังนั้น กลุ่มนี้จะมองว่าหากทำอะไรที่แตกต่างจากที่เคยทำมาอยู่นั้น เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเข้าใจ (understanding) เป็นกลุ่มที่มองเห็น และเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างการยอมรับพฤติกรรมที่แตกต่างทางด้านวัฒนธรรมแต่เป็นแค่เพียงแคการยอมรับและความเข้าใจในวัฒนธรรมของผู้อื่นเท่านั้น

กลุ่มที่ 3 กลุ่มปรับตัว (adjusting) กลุ่มนี้จะมีการปรับตัวปรับวัฒนธรรมของตนเองให้เข้ากับวัฒนธรรมอื่น อาจด้วยการจำลอง หรือเลียนแบบพฤติกรรมทางวัฒนธรรมอื่นเพื่อให้การปฏิสัมพันธ์เป็นไปได้ด้วยดีแต่การปรับตัวนั้นมีระดับ

กลุ่มที่ 4 กลุ่มเรียนรู้ (learning) เป็นกลุ่มที่เมื่อเจอวัฒนธรรมที่แตกต่างแล้วพยายามทำความเข้าใจเรียนรู้ และผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่แตกต่างเขาหาตนเอง (สุทธาพรธ ผดุงชีวิต, 2566: ออนไลน์)

3. ความเป็นมาเกี่ยวกับวัดร่องเสือเต้น

“วัดร่องเสือเต้น” ตั้งอยู่หมู่บ้านร่องเสือเต้น ต.ริมกก อ.เมือง จ.เชียงราย โดยตั้งอยู่ริมแม่น้ำกก ฝั่งด้านซ้ายทางทิศตะวันออกของเทศบาลนครเมืองเชียงราย ในอดีตสถานที่แห่งนี้เคยเป็นที่ตั้งของวัดร้าง ก่อนจะพบเห็นเศษซากอิฐโบราณสถานในวัดแห่งนี้เป็นจำนวนมาก เมื่อ 80-100 ปีก่อน จากคำบอกเล่าของคนถ้ำคนแก่ เล่าว่าในสมัยนั้นยังไม่มีบ้านเรือนและผู้คนอาศัยอยู่มากนัก สัตว์ป่าจึงมีจำนวนมากโดยเฉพาะเสือ ชาวบ้านที่ผ่านแถวนั้นมักชอบเห็นเสือกระโดดข้ามร่องน้ำไปมาตรงที่แห่งนี้ จึงเรียกบริเวณนี้ต่อๆ กันมาว่า “ร่องเสือเต้น” รวมทั้งได้เรียกหมู่บ้านใกล้เคียงบริเวณนี้ว่า “บ้านร่องเสือเต้น” วัดร่องเสือเต้นถูกสร้างขึ้นเนื่องจากชาวบ้านร่องเสือเต้น ไม่มีที่ทำบุญในหมู่บ้าน เวลาทำบุญในวันสำคัญต้องไปทำบุญที่วัดอื่นทำให้คนในหมู่บ้านต่างกระจัดกระจายกันไป จึงได้ร่วมกันประชุมศึกษาคิดจะบูรณะวัดร้างตรงบริเวณนี้ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านร่องเสือเต้น และเป็นที่ประกอบพระพุทธศาสนาในวันสำคัญ จึงบูรณะสร้างวัดแห่งนี้ขึ้นและให้ชื่อว่า “วัดร่องเสือเต้น” ซึ่งความโดดเด่นของวัด อยู่ที่ “วิหารวัดร่องเสือเต้น” ได้เริ่มการก่อสร้างเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2548 โดยมีขนาดกว้าง 13 เมตร ยาว 48 เมตร สร้างเสร็จเมื่อ วันที่ 22 มกราคม ที่ผ่านมานี้ ความโดดเด่นอย่างแรกที่เห็นเมื่อมา

อย่างวัดแห่งนี้ นั่นคือ วิหารที่มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์ที่น่าจดจำ เพราะใช้โทนสีน้ำเงินฟ้าตัดกับสีทองเพิ่มความโดดเด่น โดยสีน้ำเงินฟ้าของตัววิหารนั้นแสดงถึงธรรมะของคัมภีร์พระพุทธรูปเจ้าที่ขจรขยายไปทั่วโลก ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่เป็นความจริงตามหลักเหตุและผลเปรียบเสมือนดังทองฟ้าที่สดใสเป็นศิลปแนวพุทธศิลป์ร่วมสมัยที่แฝงด้วยธรรมของพุทธองค์ แสดงถึงการชักนำชาวพุทธให้หันกลับมาเข้าวัด และศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนภายในตัววิหารนั้น (MGR ONLINE, 2566: ออนไลน์)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-dept Interview) แบบมีคำถาม (Guideline) ไว้ล่วงหน้า อันจะทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องมาจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษามุ่งไปที่วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย การเก็บข้อมูลจึงมุ่งไปที่การสัมภาษณ์ถึงจากผู้บริหารคณะสงฆ์ ผู้บริหารจัดการวัด หน่วยงานทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชน นักท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

1. ศึกษาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย

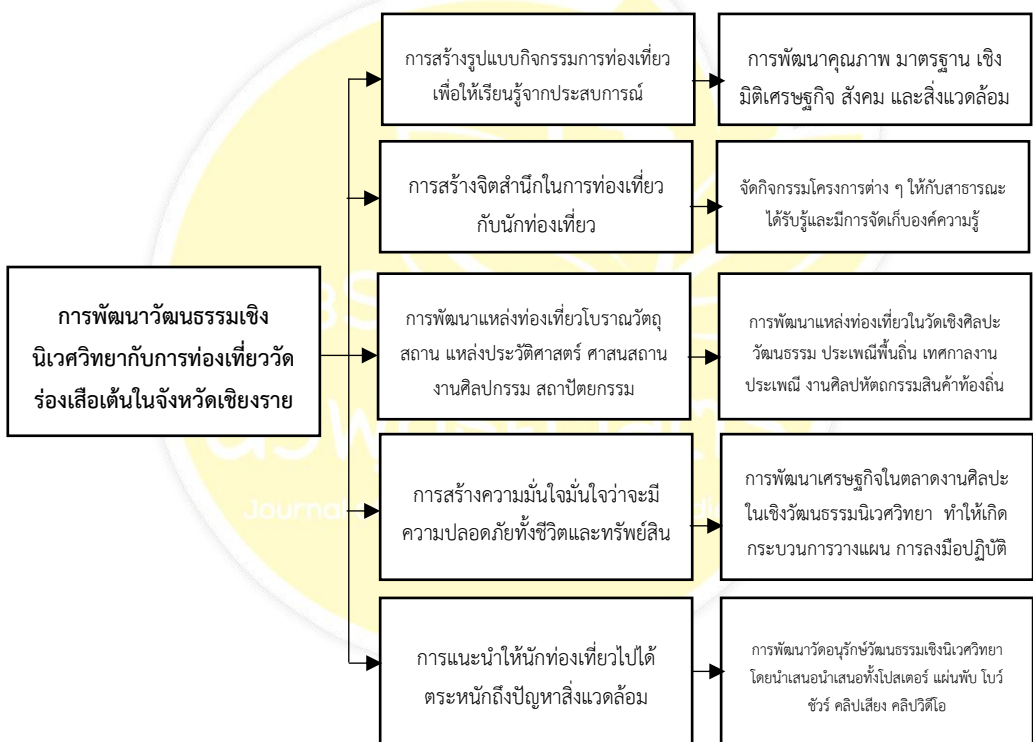
ผลการวิจัย พบว่า 1) วัดร่องเสือเต้นเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงโครงสร้าง และเน้นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เพิ่มมูลค่ากับการท่องเที่ยวและมีความโดดเด่นเป็นหลัก 2) วัดร่องเสือเต้นเป็นศูนย์รวมของการทำบุญ เป็นความเชื่อและความศรัทธาของชาวบ้านเวลาทำบุญในวันสำคัญ ถ้าชาวบ้านได้ทำบุญในหมู่บ้านจะไม่กระจัดกระจายกัน มีความปิติและอิ่มเอม 3) วัดร่องเสือเต้นเป็นวัดที่มีสถานที่โดดเด่น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นแหล่งประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว 4) วัดมีความหลากหลายทางสถาปัตยกรรม และให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ 5) วัดร่องเสือเต้นเป็นแหล่งที่สามารถเข้าถึงได้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงรุก เกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์สินค้าเพื่อสุขภาพ หัตถกรรมสร้างสรรค์ และศิลปวัฒนธรรมโดยแสดงไว้ตามแผนภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงการศึกษาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยว
วัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย

2. การพัฒนาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัด เชียงราย

ผลการวิจัย 1) การพัฒนาการท่องเที่ยววัดควรเน้นคุณภาพ มีมาตรฐาน โดยเฉพาะมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยานั้น ควรต้องพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในวัดเชิงศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น 3) จัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ให้กับสาธารณะได้รับรู้ และมีการจัดเก็บองค์ความรู้เชิงประจักษ์จากข้อมูล พัฒนาความรู้เชิงนิเวศวิทยา 4) การพัฒนาเศรษฐกิจใน ตลาดงานศิลปะในเชิงวัฒนธรรมนิเวศวิทยา ทำให้เกิดกระบวนการวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการควบคุม กิจกรรมทางการตลาดที่ทำให้เกิดการสืบสานถ่ายทอดให้กับคนในสังคม 5) การพัฒนาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยา โดยนำเสนอเสนอทั้งโปสเตอร์ แผ่นพับ โบว์ชัวร์ คลิปเสียง คลิปวิดีโอ ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน เพื่อสร้างการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแผนภาพที่ 2 ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้น
ในจังหวัดเชียงราย

3. สร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย พบว่า 1) การสร้างการมีส่วนร่วมต้องเน้นการจัดกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดนโยบาย แผนงาน ให้สอดคล้องกับการจัดการวัฒนธรรมนิเวศวิทยา 2) ชุมชนจึงจะต้องมีส่วน

ร่วมของประชาชนในพื้นที่ต่อการบริหารจัดการทั้งแผนการท่องเที่ยว 3) การดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรักษานุรักษ์วัฒนธรรมนิเวศวิทยา 4) ควรมีความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จากการที่คนในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกัน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ 5) ควรมีการทำสถานที่ท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักต้องมีการประชาสัมพันธ์ มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และจัดทำแผนการเผยแพร่ให้ตรงกับสื่อ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย พบว่า 1) วัดร่องเสือเต้นเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงโครงสร้าง และเน้นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เพิ่มมูลค่ากับการท่องเที่ยวและมีความโดดเด่นเป็นหลัก 2) วัดร่องเสือเต้นเป็นศูนย์รวมของการทำบุญ เป็นความเชื่อและความศรัทธาของชาวบ้านเวลาทำบุญในวันสำคัญ ถ้าชาวบ้านได้ทำบุญในหมู่บ้านจะไม่กระจัดกระจายกัน มีความปิติและอิ่มเอม 3) วัดร่องเสือเต้นเป็นวัดที่มีสถานที่โดดเด่น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นแหล่งประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว 4) วัดมีความหลากหลายทางสถาปัตยกรรม และให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ 5) วัดร่องเสือเต้นเป็นแหล่งที่สามารถเข้าถึงได้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงรุก เกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์สินค้าเพื่อสุขภาพ หัตถกรรมสร้างสรรค์ และศิลปวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพันธ์ สิริปัญญา และจิรจิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์ (2560) ได้วิจัยเรื่อง นิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดและการจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมของชุมชนตามหลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในจังหวัดเลย ปัจจุบันมีการจัดการรูปแบบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนานโยบายและกลไกการขับเคลื่อนหลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พบว่า ภาครัฐควรประกาศนโยบายให้ชัดเจนและให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ให้งบประมาณการบำรุงอย่างต่อเนื่อง และ 3) หลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย

2. การพัฒนานิเวศวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัด

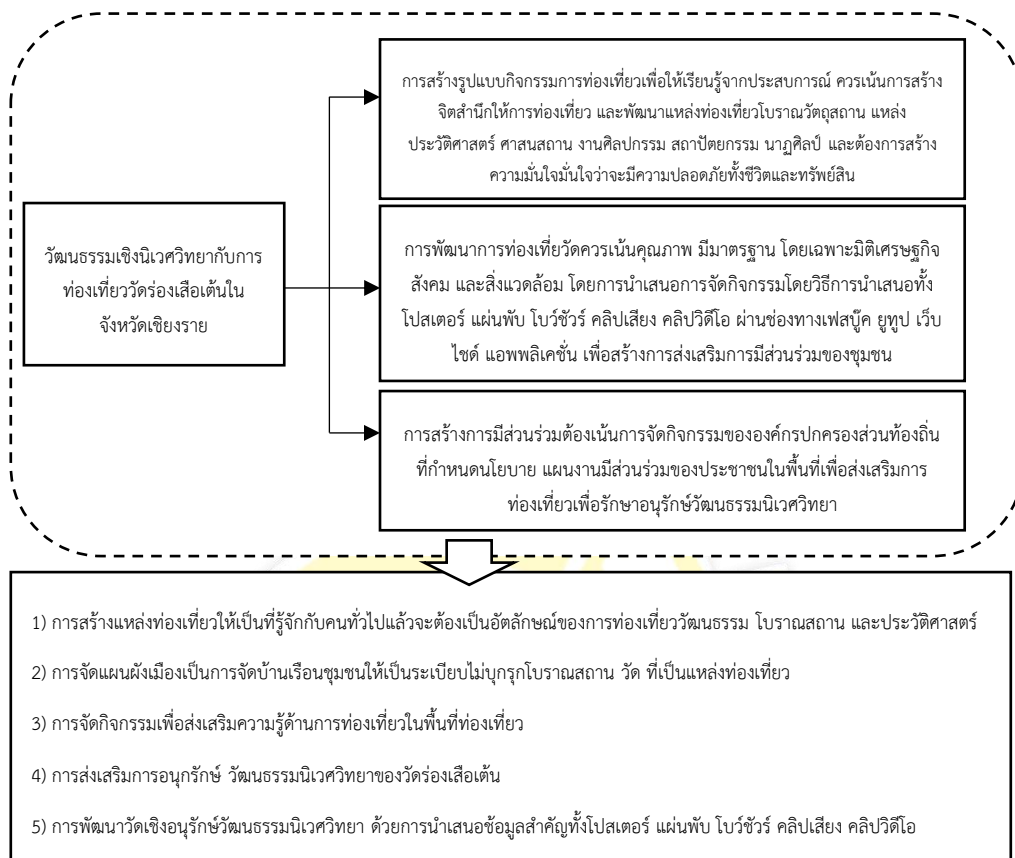
เชียงราย ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาการท่องเที่ยววัดควรเน้นคุณภาพ มีมาตรฐาน โดยเฉพาะมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในวัดเชียงศิลป์ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น 3) จัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ให้กับสาธารณะได้รับรู้และมีการจัดเก็บองค์ความรู้เชิงประจักษ์จากข้อมูล พัฒนาความรู้เชิงนิเวศวิทยา 4) การพัฒนาเศรษฐกิจในตลาดงานศิลปะในเชิงวัฒนธรรมนิเวศวิทยา ทำให้เกิดกระบวนการวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการควบคุมกิจกรรมทางการตลาดที่ทำให้เกิดการสืบสานถ่ายทอดให้กับคนในสังคม 5) การพัฒนาดอนุรักษ์วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยา โดยนำเสนอทั้งโปสเตอร์ แผ่นพับ โบว์ชัวร์ คลิปเสียง คลิปวิดีโอ ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน เพื่อสร้างการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสุโก (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธใน จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัย การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของ

ประชาชน ที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยภาพรวม ประชาชน ที่มีเพศและจำนวนครั้งในการมาท่องเที่ยววัดที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนประชาชนที่มี อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิง พุทธในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน ที่ตั้งไว้

3. การพัฒนาวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัด เชียงราย ผลการวิจัย พบว่า 1) การสร้างการมีส่วนร่วมต้องเน้นการจัดกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดนโยบาย แผนงาน ให้สอดคล้องกับการจัดการวัฒนธรรมนิเวศวิทยา 2) ชุมชนจึงจะต้องมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ต่อการบริหารจัดการทั้งแผนการท่องเที่ยว 3) การดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมนิเวศวิทยา 4) ควรมีความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จากการที่คนในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกัน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ 5) ควรมีการทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักต้องมีการประชาสัมพันธ์ มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และจัดทำแผนการเผยแพร่ให้ตรงกับสื่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ์ ทองขาวและคณะ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว เมืองรองติดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกในมิติของคุณภาพการให้บริการ ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอุปสงค์การท่องเที่ยวและความภักดีของนักท่องเที่ยว” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความภักดีที่ดี สถานที่ท่องเที่ยวมีอุปสงค์การ ท่องเที่ยว หรือสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจที่ดี มีภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและคุณภาพการ ให้บริการที่ดี ความภักดีของนักท่องเที่ยวยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว และคุณภาพการ ให้บริการ ตามลำดับ

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย” มีรายละเอียดตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นในจังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในงานวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ควรมีการนำหลักการและแนวคิดการพัฒนาย่างยั่งยืนเป็นหลักปฏิบัติจริง โดยผลการสำเร็จของการพัฒนาเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว มีแนวทางกำหนดแผนงานและหลักสูตรการฝึกอบรม ให้มีความรู้ความสามารถ มีมาตรฐานการทำงาน โดยมีการฝึกอบรมการดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ควรมีการทำ Mou ร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาวัดร่องเสือเต้นให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านนิเวศวิทยา โดยการใช้ วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน เป็นสื่อกลางในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวัดร่องเสือเต้นให้มีการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวด้านนิเวศวิทยา และการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งด้านบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย เพื่อให้การท่องเที่ยวประทับใจและเกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการศึกษาหัวข้อ โดยใช้การใช้วัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยวของวัดแห่งหนึ่งที่หลากหลายขอให้มีการเสริมการลงทำกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในนำวัฒนธรรมเชิงนิเวศวิทยากับการท่องเที่ยววัดมาใช้เป็นอีกทางเลือก ไม่ว่าจะเป็น มิติทางด้านเศรษฐกิจ และมิติทางด้านสังคมในชีวิตประจำวัน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้สอดคล้องกับ การประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะทำได้ นักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่มากขึ้นซึ่งจะต้องมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และจัดทำแผนการเผยแพร่ให้ตรงกับสื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เช่น โซเชียลมีเดีย อาทิ facebook instagram หรือ สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม (2556). คู่มือการดำเนินงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศของกระทรวงวัฒนธรรม: โครงการร้าววัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- ประพันธ์ สิริปัญญา และจิรจิตต์ภณ พริยสุวัฒน์ (2560). “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดและการจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย”. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ (2543). สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระสมุห์อนุรักษ์ อีรสุโก (2555). “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิสืบนาคะเสถียร (2566). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) : การท่องเที่ยววิถีอนุรักษ์ ผสานคน กับ ธรรมชาติ เป็นหนึ่งเดียวกัน, สืบค้นข้อมูลจาก <https://www.seub.or.th/blogging/knowledge/ecotourism/>
- วศิน อิงคพัฒนากุล (2554). คุณลักษณะ 7 ประการของผู้ให้บริการที่ดี. สืบค้นข้อมูลจาก <http://lib.dtc.ac.th/article/tourism>
- วีระ บำรุงรักษ์ (2566). กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “วัฒนธรรม”. สืบค้นข้อมูลจาก <http://www.openbase.in.th/node/5954>.

- สุททาพรรธ ผดุงชีวิต (2566). การปรับตัวเข้าวัฒนธรรม. สืบค้นข้อมูลจาก <http://library1.nida.ac.th/termpaper6/lang/2556/20080.pdf>
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาส (2539). “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์:แนวคิด หลักการและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในอุทยานแห่งชาติ”. เอกสารประกอบประชุมสัมมนาอุทยานแห่งชาติกับนันทนาการ และการท่องเที่ยวในทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน 27-28 พฤษภาคม 2539. กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้.
- อนุรักษ์ ทองขาวและคณะ (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเมืองรองติดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือของคุณภาพการให้บริการ ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว อุปสงค์การท่องเที่ยว และความภักดีของ นักท่องเที่ยว. รายงานการวิจัย. ภาควิชาศึกษาทั่วไปและภาควิชาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยดุสิตธานีพญา.
- Boo, E. (1991). Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management, In Nature Tourism; Managing for the Environment. Washington D.C.: Island Press, 1991.
- Ceballos-Lascuráin (1991) Héctor. “Tourism, Ecotourism and Protected Areas InParks. 2 (3) (March).
- MGR ONLINE (2566). “วัดร่องเสือเต้น” ที่เที่ยวมาแรงแห่งเชียงราย ดงงามวิจิตร จากฝีมือศิษย์ อ. เฉลิมชัย. สืบค้นข้อมูลจาก <https://mgronline.com/travel/detail/9590000100258>.
- The International Ecotourism Society (2023). The Ecotourism Society’s Definition. From to <https://ecotourism.org/>.